

3. สถาปัตยกรรมและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

3.1 สถานการณ์ด้านสถาปัตยกรรมและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของภูเก็ต

● สถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมในจังหวัดภูเก็ตมี หลากหลายลักษณะ ตามวัฒนธรรมและการดำรงชีวิต ของกลุ่มชนที่เข้ามาอยู่อาศัยในภูเก็ตมีรายละเอียดดังนี้

1. **สถาปัตยกรรมแบบไทย** จะพบเห็นบริเวณที่กลุ่มคนไทยตั้งถิ่นฐานเช่นบริเวณบ้านฉาง ลอง บ้านเคียน บ้านเหรียง บ้านเรือนไทยถิ่นภูเก็ต นิยมวางเสาบ้านทุกเสาลงบนแท่งหิน หรือแท่งซีเมนต์ เป็นดินเสา แล้วค่อยวางเสาไม้บนหินหรือซีเมนต์นั้นอีกทอดหนึ่ง จากนั้นจึงวางซื่อ แป คาน บังคับ ให้บ้านเข้ารูปที่ต้องการ จากนั้นจึงขึ้นใบตอง วางจันทัน แป ลาน และเครื่องประกอบอื่น ๆ เช่นตง รอด ระแนง จนกระทั่งมุงหลังคา ปูกระดานพื้น กั้นฝา เครื่องเรือนเหล่านี้จะยึดโยงกันเอง สามารถทรงตัวอยู่ได้ด้วยแรงถ่วงที่เกิดขึ้นด้วยกรรมวิธี การสร้างที่ตอกตรึงกันไว้มิให้พังจากลมพายุ ฝาเรือนเป็นเรือนไม้หรือฝาขัดแตะ ไม่นิยมทำช่องหน้าต่าง แต่จะเจาะช่องเล็ก ๆ แทนเพื่อที่ระบายอากาศ ตัวอย่างบ้านแบบนี้หาดูได้ยากในปัจจุบัน มีหลงเหลือเพียงหลังเดียวคือบ้านขุนมรดกที่บ้านไฟไหม้ ตำบลฉลอง อำเภอเมืองภูเก็ต

2. **สถาปัตยกรรมแบบจีน** บ้านจีนนิยมสร้างด้วยดิน เรียกว่าบ้านดินหรือกวันดินเนื่องจากใช้ดินในการสร้างบ้าน โดยเป็นดินที่ใช้จะผสมด้วยวัสดุบางอย่าง เพื่อให้ดินมีคุณสมบัติเกาะยึดแน่น ไม่เปราะ ไม่ผุพัง ชาวจีนใช้ดินผสมอัดกระทุ้งแน่นเรียบสนิทเสริมให้ สูงขึ้นจากพื้นเป็นรูปสี่เหลี่ยม ก่อผนังสี่ด้าน มีประตูหน้าต่าง ใช้ไม้แก่นเนื้อแข็งเป็นวงกบประตู และหน้าต่าง โดยมี 2 แบบ คือแบบบ้านชั้นเดียวเรียกว่าบ้านเรือนกวัน ใช้พื้นดินที่กระทุ้งจนแน่นเป็นพื้นบ้าน กั้นฝาด้วยไม้กระดานหรือใบจาก โครงสร้าง หลังคา เป็นจั่ว แลมนแล้วค่อยลาดลง ซึ่งเป็นลักษณะบ้านที่มีอยู่ทั่วไป ในเขตร้อนชื้นฝนตกชุก ลักษณะบ้านแบบนี้จะพบในแถบบ้านดินเล (บ้านเชิงทะเล) บ้านในทูล (บ้านกะทู้) ในราวเมื่อประมาณ 2510 – 2515 แต่ในปัจจุบันไม่มีให้เห็นแล้ว

อีกแบบหนึ่งเป็นบ้านจีนแบบตึก บ้าน แบบนี้ต้องสร้างฐานบ้านให้แข็งแรง โดยการสร้างกรอบบ้านเป็นสี่เหลี่ยม บรรจูดินกระทุ้งดินให้แน่น ในกรอบฐานบ้าน และใต้พื้นบ้านจะมีการวางไม้ซุงเรียงกันเป็นแนวยาวตามขนาดของตัวบ้าน ถ้าเป็นบ้านสองชั้นจะปูบ้านด้วยไม้และมีบันไดขึ้นชั้นบน นิยมใช้ เสาเหลี่ยมและ หลังคาเป็นกระเบื้องดินเผา บ้านแบบนี้ยังพอจะเห็นได้บ้างบริเวณแถวหน้าประมาณ 2-3 หลัง และที่บางเหนียวประมาณ 5 หลัง

3. **สถาปัตยกรรมแบบจีนผสม ยุโรป** หรือที่เรียกในศัพท์ทางสถาปัตยกรรมว่า ชิโนโปรตุกีส โดยชิโน หมายถึงจีน โปรตุกีส หมายถึงยุโรป หรือตะวันตก รวมความแล้วหมายถึงการสร้างบ้านจีนในสไตล์ยุโรป อาคารแบบนี้ได้รับอิทธิพลจาก บ้านในปิ่น ซึ่งชาวจีนกลุ่มหนึ่งเคยอยู่อาศัยมาก่อนอพยพมาอยู่ภูเก็ต สถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีสเดินทางเข้าสู่ภูเก็ตมากที่สุดในยุคสมัยพระ

ยารัชฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี(คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตในช่วงปี พ.ศ. 2444-2456 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นช่วงที่ภูเก็ตเป็นเมืองที่ทันสมัยมาก ทั้งนี้ส่วนใหญ่อาคารชิโนโปรตุกีสจะถูกสร้างโดยนักธุรกิจชาวจีนที่มีความร่ำรวยจากการทำเหมืองแร่ดีบุกในสมัยนั้น ลักษณะอาคารแบบชิโนโปรตุกีสในภูเก็ตสามารถแบ่งได้ 3 กลุ่มคือ แบบอาคารสาธารณะ ซึ่งมีทั้งอาคารราชการ สมาคม โรงเรียนและบริษัทเอกชน แบบคฤหาสน์ หรืออั้งหม้อหลาวในภาษาจีน ซึ่งคือตึกแบบฝรั่ง และ แบบห้องแถว (Row house) ซึ่ง ลักษณะบ้านแบบ คฤหาสน์และแบบห้องแถว ในปัจจุบันสามารถพบเห็นโดยทั่วไปในย่านเมืองเก่า ภูเก็ต คือ ถนนรัชฎา ถนนถลาง ถนนตีบุก ถนนกระบี่ ถนนพังงา และถนนเยาวราช โดยเฉพาะถนนถลาง มีอาคารแบบตึกแถวมากที่สุดถึง จำนวน 141 คูหา และได้ถูกจัดไว้เป็นถนนสายวัฒนธรรมของเมืองภูเก็ตเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามโครงการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ภูเก็ต บ้านเหล่านี้ในปัจจุบันเจ้าเดิม ได้ขายต่อ ๆ กันมาหลายเจ้าของ หรือปล่อยให้เช่าต่อ มีน้อยมากที่เจ้าของบ้านเดิมยังคงอาศัยอยู่เอง บางบ้านอยู่ในสภาพทรุดโทรม หากมีการซ่อมปรับปรุงก็ มักใช้วัสดุชนิดใหม่ทำให้บ้านเหล่านี้ขาดมนต์ขลังของอดีตไปมาก นอกจากนี้ชาวต่างประเทศที่ชอบบ้านเก่าได้เข้ามาซื้อจัดปรับปรุงให้เป็นร้านอาหาร ผับ บาร์ เบียร์ แต่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของเดิมอยู่ เช่นบริเวณซอยรมณีย์ เป็นต้น

● สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน

สถานที่สำคัญซึ่งเป็นแหล่งศิลปกรรมและแหล่งประวัติศาสตร์ ตรีของเมืองภูเก็ตจากข้อมูลการสำรวจของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต ในปีพ.ศ. 2539 มีจำนวนถึง 95 แห่ง โดยเป็นแหล่งที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนา /ความเชื่อ และสถาปัตยกรรมเก่า ของท้องถิ่น ซึ่งในที่นี้จะนำเสนอเฉพาะส่วนที่สำคัญได้แก่

โบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถานแห่งชาติ

จังหวัดภูเก็ตมีโบราณสถานที่กรมศิลปากรขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติมีจำนวน 10 แห่ง ได้แก่ บ้านพระยาวิชิตสงคราม (ทัด) วัดพระนางสร้าง ศาลากลางจังหวัด ศาลจังหวัด พิพิธภัณฑสถานภูเก็ตไทยหัว อาคารไปรษณีย์โทรเลข อาคารสำนักงานที่ดิน อาคารสำนักงานบริหารการบินไทย วัดมงคลนิมิต และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติถลาง โดยมีรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้

1. บ้านพระยาวิชิตสงคราม (ทัด) สภาพเป็นอาคารเก่าที่ทลายลงแล้ว ตั้งอยู่ที่บริเวณตรงข้ามโรงเรียนวัดท่าเรือมีเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ 80 ตารางวา ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติในปี 2528 สันนิษฐานว่าเดิมเป็นศาลากลางเมืองภูเก็ต และเป็นบ้านของพระยาวิชิตสงคราม (ทัด) ซึ่งสร้างขึ้นเมื่อครั้งเกิดศึกวุ่นจีน (ศึกอั้งยี่) ในปี พ.ศ. 2419 ด้านหน้าของบ้าน มีแผนปูนบันทึกลักษณะประวัติศาสตร์ของบ้านไว้ บ้านนี้ถูกทิ้งร้างไว้หลายปีต่อมาทางจังหวัดภูเก็ต จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการจัดการดูแลบริเวณบ้านพระยาวิชิตสงคราม ให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและ ที่รวบรวมวัตถุโบราณทางประวัติศาสตร์ และ กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติ

ในปี 2528 ต่อมาองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ตได้สนับสนุนทุนในการทำป้ายบอกสถานที่และความเป็นมาของสถานที่และการบูรณะซ่อมแซมได้จัดทำขึ้นเนื่องในโอกาสฉลอง 200 ปี วีรสตรีเมืองถลาง ซึ่งเป็นผลให้จังหวัดภูเก็ต ได้รับคัดเลือกเป็นจังหวัดดีเด่นในการอนุรักษ์มรดกไทย ประจำปี พ.ศ. 2533 ปัจจุบันโบราณสถานบ้านพระยาวิชิตสงคราม แม้จะได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นแหล่งศึกษาทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นแต่การใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาและเพื่อการท่องเที่ยว ยังมีน้อยมาก ทั้งนี้เพราะสถานที่ยังไม่ดึงดูดใจผู้เข้าชมมากเท่าที่ควร ตัวอาคารถูกบังด้วยอาคารที่เป็นห้องแถวให้เข้าและบริเวณโบราณสถานยังไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควรทำให้ประชาชนไม่สนใจเข้าไปศึกษาและท่องเที่ยว

2. วัดพระนางสร้าง วัดพระนางสร้างเป็นวัดประจำเมืองถลางที่เก่าแก่ที่สุดวัดหนึ่งในจังหวัดภูเก็ตซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติในปี 2527 แต่เดิมชาวบ้านเรียกชื่อว่าวัดนางสร้าง และกลายมาเป็นวัดนางสร้าง และเปลี่ยนมาเป็นวัดพระนางสร้างในปัจจุบัน สำหรับคนภูเก็ตโดยทั่วไปจะเรียกว่าวัดนางสร้างมากกว่าชื่ออื่น ๆ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี หมู่ที่ 1 ถนนเทพกระษัตรี อำเภอถลาง หลังวัดพระนางสร้างคือค่ายที่ตั้งรับศึกพม่าคราวปี 2528 วัดพระนางสร้างเป็นวัดที่พบลายแทงที่ยาวที่สุดในประเทศไทย ที่บอกปริศนาเกี่ยวกับที่เก็บพระพุทธรูปดีบุกโบราณ ซึ่งต่อมาในปี 2526 ได้มีการเปิดกรุพระตามลายแทงได้พบพระพุทธรูปสร้างจากดีบุกจำนวน 3 องค์ สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยอยุธยาตอนปลายบรรจุอยู่ในพระอุโบสถซึ่งปัจจุบันถือว่าเป็นพระพุทธรูปดีบุกที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยชาวเมืองภูเก็ตตั้งชื่อรวมกันว่าพระสามกษัตริย์ ปัจจุบันวัดพระนางสร้างได้ถูกพัฒนาในลักษณะความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเชื่อ มีทั้งพุทธมหายาน และพุทธหินยาน มีการสร้างสิ่งก่อสร้างเพิ่มเติมมากมายจนทำให้ความสำคัญของพระอุโบสถหลังเก่าซึ่งเชื่อว่าเป็นพระอุโบสถโบราณคู่กับวัดนี้มาโดยตลอดและมีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร การเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างภายในพระอุโบสถทำให้หลักฐานทางประวัติศาสตร์เปลี่ยนไป

3. ศาลากลางจังหวัดภูเก็ต เป็นสถาปัตยกรรมที่สร้างที่ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมยุโรปผู้สร้างเป็นชาวอิตาลี สร้างในสมัยพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต ระหว่างปี พ.ศ. 2450 – 2456 พระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ ได้เชิญบริษัทฝรั่งที่มาชุดแร่ ดีบุกในเขตประทานบัตรแปลงข้างหน้าที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ภูเก็ต บริเวณถนนหลวงพ่อดังถลาง ถนนพังงา ถนนสุรินทร์ และถนนสุทัศน์ในปัจจุบัน พระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ ได้ให้บริษัทฝรั่งเหล่านั้นสร้างศาลากลางเป็นการแลกเปลี่ยนกับประทานบัตรการชุดแร่ดีบุก ศาลากลางจังหวัดภูเก็ต เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ด้านบนของเสาดอกแต่งด้วยไม้ฉลุ เป็นลวดลายตรงช่องลมมีลวดลายสองประเภท ฉลุบนไม้สักสองขนาด ลวดลายบนไม้ค้ำลายดอกทิวลิป เหนือขึ้นไปเป็นไม้สักขนาดใหญ่ฉลุลวดลายเป็นรูปดอกไม้ที่อยู่ในแจกัน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จเปิดศาลารัฐบาลในคราวเสด็จประพาสภูเก็ตเป็นครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 22 เมษายน

2460 ในโอกาสฉลองครบรอบ 200 ปี สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานเกียรติบัตรแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต ในการอนุรักษ์ศาลากลางจังหวัดภูเก็ต โดยการคัดเลือกของสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2525 กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียน ศาลากลางจังหวัดภูเก็ต เป็นโบราณสถานแห่งชาติโดยประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 193 ตอนที่ 39 เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2520 เป็นโบราณสถานแห่งชาติที่ 1 ในจังหวัดภูเก็ต

4. ศาลจังหวัดภูเก็ต ศาลจังหวัดภูเก็ตตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาโต๊ะแซะ เป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลจากยุโรป เดิมคือศาลาฆตโทษศาลากลางภูเก็ต พื้นอาคารศาลปูด้วยไม้กระดาน สูงกว่าพื้นดิน 6 ชั้นบันได บันไดประดับด้วยแผ่นปูนลายดอกไม้สีชมพูอมม่วง เสาโตกว่าศาลากลางจังหวัดภูเก็ต เป็นเสาปูนสี่เหลี่ยม มีหัวเสาแบบดอริก ระหว่างเสาคือเสาที่มีปูนเชื่อมติดต่อกัน เป็นลักษณะโค้งแบบอาร์ค เหมือนเสาที่อลังการของชาวโรมัน กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียน ศาลากลางจังหวัดภูเก็ต เป็นโบราณสถานแห่งชาติ แห่งที่ 2 เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2520

5. พิพิธภัณฑสถานภูเก็ตไทยหัว เป็นโรงเรียนจีนแห่งแรกในมณฑลภูเก็ต เดิมชื่อโรงเรียนภูเก็ตฮั่วบู้น โรงเรียนได้พัฒนาอาคารเรียนให้เหมาะสมกับจำนวนลูกหลานของคนจีนที่เพิ่มมากขึ้น โดยการสนับสนุนของผู้มีฐานะดี ในยุคนั้น ได้แก่ นายตันเค็กว (ตระกูลตันติวิท) นายหงอฮั่นก้วน (ตระกูลอุบัติศฤงค์) นายตันเองกี (ตระกูลอุดมทรัพย์) และชาวจีนในภูเก็ต ร่วมกันสละเงินเพื่อสร้างอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส เปิดใช้เป็นอาคารเรียนเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2477 โรงเรียนถูกปิดด้วยเหตุผลทางการเมือง ถึงสองครั้ง จนในปี พ.ศ. 2491 ชาวจีนได้เปิดโรงเรียนอีกครั้งหนึ่ง และใช้ชื่อว่า โรงเรียนภูเก็ตไทยหัว กิจการของโรงเรียนเจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อย ๆ โรงเรียนเริ่มคับแคบ คณะกรรมการโรงเรียนจึงได้ขยายโรงเรียนและให้ ชื่อใหม่ว่า โรงเรียนประศาสน์วิทยา รองรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนภูเก็ตไทยหัว จนถึงปีการศึกษา 2507 โรงเรียนได้ย้ายมาตั้งที่ถนนวิชิตสงคราม ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 ได้ย้ายโรงเรียนภูเก็ตไทยหัวมาอยู่ในบริเวณเดียวกัน ในปี พ.ศ. 2542 ได้รวมโรงเรียนทั้งสองเข้าด้วยกันชื่อว่า โรงเรียนภูเก็ตไทยหัว (ประศาสน์วิทยา) และในปี พ.ศ. 2548 โรงเรียนภูเก็ตไทยหัวเดิมก็ได้เปลี่ยนมาเป็นพิพิธภัณฑสถานภูเก็ตไทยหัว กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียน พิพิธภัณฑสถานภูเก็ตไทยหัวเป็นโบราณสถานแห่งชาติเมื่อ วันที่ 4 ธันวาคม 2545 ปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานภูเก็ตไทยหัวเป็นเอกชนในจังหวัดภูเก็ตให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ สังคม ของกลุ่มคนบาบ๋าในจังหวัดภูเก็ต สถานที่ได้รับการปรับปรุงให้คงสภาพเดิม การปรุงแต่งให้อาคารสวยงาม มีแสงสีที่สวยงามในเวลากลางคืน ทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะเข้าชม ทำให้การใช้ประโยชน์จากอาคารนี้คึกคักพอสมควร

6. **อาคารไปรษณีย์โทรเลข** ลักษณะเป็นอาคารชั้นเดียว แบบคอนกรีตเสริมเหล็ก ศิลปกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ เดิมเป็นเรือนที่อยู่ของพระอนุรักษ์ (นุค) ข้าหลวงกำกับเมืองภูเก็ตในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้รับการจดทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อปี พ.ศ. 2542

7. **อาคารสำนักงานขายบริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน)** เป็นศิลปกรรมแบบชิโนโปรตุกีสแบบคฤหาสน์หรือห้องห่อหลาว เดิมเป็นบ้านของพระอร่ามสาครเขตได้ขายให้บริษัทการบินไทยในปี พ.ศ. 2490 โดยได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานที่ใช้งานได้ปัจจุบันในปี พ.ศ. 2539

8. **วัดมงคลนิมิต หรือวัดกลาง** เป็นวัดเก่าแก่ของเมืองภูเก็ต ปัจจุบันเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ สร้างเมื่อปีพ .ศ. 2423 ในสมัยที่เกาะภูเก็ตยังเป็นมณฑลภูเก็ต เป็นวัดที่มีความสำคัญนอกจากใช้ประกอบศาสนกิจของพระสงฆ์และการทำบุญของพุทธศาสนิกชนแล้ว ยังเป็นที่ราชการใช้ประกอบราชพิธีและรัฐพิธีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ชาวเมืองถือว่าเป็นวัดที่นำความมงคลมาสู่ภูเก็ตต่อมาทางราชการจึงได้เปลี่ยนนามใหม่เป็นวัดมงคลนิมิต ลักษณะสถาปัตยกรรมในวัดโดยเฉพาะกุฏิเป็นรูปแบบชิโนโปรตุกีส วัดมงคลนิมิตได้รับการจดทะเบียนเป็นโบราณสถานในปี พ.ศ. 2545

9. **สำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต** สร้างเมื่อปีพ.ศ. 2456 ในสมัยรัชกาลที่ 6 ต่อมาในปี พ.ศ. 2476-2495 ได้ใช้เป็นที่ว่าการอำเภอทุ่งคา (อำเภอเมืองภูเก็ตปัจจุบัน) ปัจจุบันใช้เป็นที่ทำการของสำนักงานที่ดินภูเก็ต และได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานในปีพ.ศ. 2539

10. **พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติถลาง** สร้างขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2539 จากแนวคิดของกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต ออกแบบโดย นายอุดม สกุลพาณิชย์ สถาปนิกกรมศิลปกร เป็นอาคารไทยภาคใต้เฉพาะถิ่นที่ได้รับรางวัลสถาปัตยกรรมดีเด่นประเภทอาคารส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมจากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ และขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานในปี พ .ศ. 2542

โบราณสถานและสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน

1. **เมืองถลางบางโรง** เป็นโบราณสถานที่หลงเหลือหลักฐานทางประวัติศาสตร์น้อย ยมาจากการศึกษาของกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต ในปี พ.ศ. 2524 ได้พบซากปูนปั้นหินปะการัง แนวกำแพงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า แนวกำแพงส่วนใหญ่ เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าในแนวทิศเหนือและทิศใต้ยาวประมาณ 120 เมตร ปัจจุบันเป็นที่ดินที่มีเจ้าของ คือนายดล เล้าะ ท่อทิพย์ ชาวบ้านบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นมุสลิม สิ่งที่พบในปัจจุบันคือ ซากกำแพงปะการังมีขนาดยาวประมาณ 2 ฟุต ฎุกไถ ออกไปนอกรั้วขอบเขตบ้าน เขตกำแพงและสระน้ำที่เคยปรากฏในปี พ .ศ. 2524 ไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนอีก นอกจากคำบอกเล่าของคนบริเวณนั้นว่าเป็น บ้านพระยาถลาง และ

ชาวบ้านยังสามารถชี้ท่าเรือหลังกำแพงและท่าเรือต้นโศ (ต้นประตู) ได้ นอกจากนี้หลักฐานที่ปรากฏคือป้ายเมืองกลางบางโรง ซึ่งมีภาพปูนปั้นนูนต่ำ เป็นรูปคนกำลังแบกถุงแร่ดีบุก ลงเรือใบสามหลัก มีรูปช้าง มีบ้านเรือน ผู้คนและชาวตากำลังไถนา มีข้อความในป้ายบันทึกประวัติศาสตร์เมืองกลางบางโรงเอาไว้ ซึ่งต่อมานายดลเสาะ ท่อทิพย์ ได้บริจาคที่ดิน จำนวน 616 ตารางเมตร เพื่อสร้างป้ายที่ปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบัน เป็นบริเวณที่กำลังจะสูญหายไปจากประวัติศาสตร์ เพราะไม่หลงเหลือหลักฐานดั้งเดิมเลย มีแต่คำบอกเล่าของคนในท้องถิ่นเท่านั้น

2. เมืองกลางบ้านดอน เมืองกลางบ้านดอน สันนิษฐานว่าเป็นที่อยู่ของจอมเฒ่าบ้านดอน ซึ่งมีศักดิ์เป็นลุงของท้าวเทพกระษัตรี(จัน) และท้าวศรีสุนทร (มุก) เป็นเจ้าเมืองกลางบ้านดอนในสมัยพระเจ้าแผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ สมัยอยุธยาตอนปลาย ในปี พ .ศ. 2524 กลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์ เมืองภูเก็ต ได้ทำการสำรวจ พบแนวกำแพงอิฐ และมีการทำแผนป้าย บอกสถานที่ที่สันนิษฐานว่าเป็นบ้านจอมเฒ่าบ้านดอน มีข้อความ เป็นภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ ใจความว่า “จอมเฒ่าบ้านดอน พี่ชายจอมร้างบ้านตะเคียน(บิดาของท้าวเทพกระษัตรีและท้าวศรีสุนทร) เป็นเจ้าเมืองกลางบ้านดอนสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ พระยาถลางคิน (คิน จันทโรจวงศ์) เป็นเจ้าเมืองนี้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2405 – 2412” และในการศึกษาเพิ่มเติมโดยคณะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนสตรีภูเก็ต ปีการศึกษา 2550 ร่วมกับคณะนักโบราณคดี จากกรมศิลปากรที่ 15 จังหวัดภูเก็ต ได้ทำการขุดค้นบริเวณนี้อีกครั้งหนึ่ง เพื่อประกอบการเรียนการสอนเรื่องการศึกษาประวัติศาสตร์โดยวิธีทางประวัติศาสตร์ โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเป็นตัวนำเรื่อง การขุดค้นครั้งนี้ ได้พบว่าซากกำแพงและตัวอาคารของบ้านฝังจมลึกอยู่ในดิน และชาวบ้านในบริเวณนั้นได้บอกได้ว่า มีการขุดเอาอิฐบริเวณนี้ไปใช้ประโยชน์แล้วจำนวนมาก การขุดค้นครั้งนี้ทำให้ได้ข้อสรุปได้ว่าบริเวณนี้น่าจะเป็นบ้านผู้ปกครองชุมชน เพราะจากการพบซากกำแพง ปูนใหญ่ ถ้วยชามดินเผาเนื้อละเอียดจากต่างประเทศซึ่งคนทั่วไปจะไม่มีการสร้างบ้านในลักษณะนี้ และจากการสัมภาษณ์คนในชุมชนทุกคนก็พูดเป็นเสียงเดียวกันว่าเป็นบ้านเจ้าเมือง ขณะนี้บริเวณนี้ได้ถูกจัดจองเป็นเจ้าของหมดแล้ว แม้แต่การสำรวจครั้งนี้ก็ต้องใช้ที่ดินบริเวณบ้านของชาวบ้านศึกษา และในอนาคตคงจะหมดไปในที่สุด คงจะมีเพียงคำบอกเล่าต่อกันมาเท่านั้น

3. อาคารเก่าบริเวณถนนกลาง ย่านการค้าเก่าบริเวณถนนกลาง ซึ่งเป็นถนนที่มีความยาวประมาณ 450 เมตร พาดไปตามแนวทิศตะวันออก - ตะวันตก และมีอาคารเป็นตึกแถว จำนวนทั้งสิ้นประมาณ 141 คูหา อยู่ริมถนนทั้งสองฝั่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นตึกแถวเก่าที่มีการปรับปรุงด้านในใหม่ ส่วนด้านนอกนั้นในภาพรวมยังคงสภาพเดิม และบริเวณซอยรมณีย์ ซึ่งเป็นแหล่งสถานเริงรมย์ในอดีต ยังคงหลงเหลืออาคารเก่าบริเวณด้านขวามือ ด้านซ้ายมือเป็นอาคารปรับปรุงใหม่ให้มีลักษณะเหมือนเดิม

รูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารเหล่านี้จะเป็นแบบซิโน - โปรตุเกส(Sino-Portuguese style) และมีลักษณะเด่นคือ เป็นอาคารตึกแถวที่มีรูปด้านหน้า ที่ตกแต่งสวยงามด้วยศิลปะที่สวยงาม ได้แก่

ลายปูนปั้นหน้าอาคาร ลักษณะประตูและการตกแต่งหน้าต่างและช่องแสง นอกจากนี้ยังมีการสร้างทางเท้าใต้อาคาร ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า อาเขตหรือ ห่องค้ำกี้ (Five footway) หมายถึงทางเดินกว้างขนาด 5 ฟุต เป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนผู้ใช้ถนน คือไม่ต้อง เดินกรำฝน กรำแดด ในขณะที่เดินชมสินค้าบริเวณถนนกลาง อย่างไรก็ตามจากความเปลี่ยนแปลงของสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของภูเก็ต และการเปลี่ยนแปลงผู้ครอบครองกรรมสิทธิ์ อาคารทำให้อาเขต หลายแห่งถูกปิดไปเพื่อขยายพื้นที่การใช้สอยของตัวอาคารทำให้อาคารลักษณะของเมืองในส่วนนี้ด้อยลงไป รวมถึงอาคารหลายแห่งมีสภาพทรุดโทรมลงจากเดิมเนื่องจากไม่ได้รับการซ่อมแซมที่ดีพอ

- **โครงการการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ภูเก็ต**

ในปี พ.ศ.2537 เทศบาลนครภูเก็ตร่วมกับ หน่วยงานจากภาครัฐ องค์กรเอกชน สมาคมธุรกิจและตัวแทนภาคประชาชนในเมืองภูเก็ต ได้ร่วมกันจัดทำโครงการพัฒนาและอนุรักษ์ ย่านเมืองเก่าภูเก็ตขึ้นมา มีการกำหนดให้พื้นที่ประมาณ 210 ไร่ ซึ่งครอบคลุมถนนรัชฎา ถนนพังงา ถนนเยาวราช ถนนกระบี่ ถนนกลาง และถนนเทพกษัตรีให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ล้อมทางศิลปกรรม โดยออกเป็นประกาศกฎกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มีการควบคุมให้พื้นที่อนุรักษ์ มีความสูงของอาคารไม่เกิน 12 เมตร และยังมีแผนงานงานส่งเสริม การอนุรักษ์อาคารและวิถีชีวิตแบบเดิมไว้ เช่นการขอความร่วมมือเจ้าของอาคาร เว้นช่องทางเดินด้านหน้าหรืออาเขต ให้นักท่องเที่ยวได้เดินได้ การศึกษาโครงสร้าง สถาปัตยกรรม ด้านหน้าของอาคาร เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการบูรณะซ่อมแซมอาคารเก่าและคงความเอกลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรมของเมืองภูเก็ต เป็นต้น

หลังจากนั้นก็ได้มีการจัดกิจกรรม ส่งเสริมและอนุรักษ์ต่อเนื่องมาโดยตลอด เช่นการจัดทำโครงการถนนสายวัฒนธรรม และย้อนอดีตเมืองภูเก็ตเป็นประจำทุกปี มีการแสดงนิทรรศการ เมืองเก่าและการแสดง Light and Sound และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบริเวณเมืองเก่า เป็นต้น

ด้านการปรับปรุงซ่อมแซมในระยะหนึ่งปี ที่ผ่านมา มีการสนับสนุนมูลนิธิเมืองเก่าภูเก็ตในการปรับปรุงทาสีอาคารเก่าในซอยรมณีย์ และ ร่วมมือกับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในการนำ สายไฟฟ้าและสายโทรศัพท์ลงใต้ดินเพื่อภูมิทัศน์ที่ดี

สำหรับแผนงานในปีงบประมาณ 2552 จะมีการดำเนินการก่อสร้าง พิพิธภัณฑ์เมืองภูเก็ตขึ้น เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และ ประวัติศาสตร์ของภูเก็ต โดยได้ขอเช่าอาคารเก่า ซึ่งเคยเป็นที่ทำการของธนาคารสดเดนดา ร์ตชาร์เตอร์ จาก กรมธนารักษ์เพื่อดำเนินการปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑ์ ซึ่งคาดว่าจะใช้งบประมาณ 40- 60 ล้านบาท (ที่มา: ผู้จัดการออนไลน์ 15 พค. 2552)

นอกจากนี้ล่าสุดยังมีความพยายามในการผลักดันเมืองเก่าภูเก็ตขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกกับ องค์การ UNESCO โดยไปผนวกกับสถาปัตยกรรม เก่าของเมืองปีนังและมะละกาที่ได้รับการขึ้น

ทะเบียนไปก่อนหน้านี้ ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการเตรียมการ (สัมภาษณ์ รศ. สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ ประธานกลุ่มสนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต: 2552)

สำหรับองค์องค์กรภาคประชาชนที่ดำเนินงานด้านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเก่าและแหล่งประวัติศาสตร์ของภูเก็ตคือมูลนิธิเมืองเก่าภูเก็ตที่ได้ดำเนินสนับสนุนการซ่อมแซมทาสีอาคารย่านชอชมณีนีย์ และการจัดงานปุดเต๋ ย้อนวิถีชีวิตคนในภูเก็ต กลุ่ม สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตทำหน้าที่สนับสนุนข้อมูลด้านวิชาการและเรียกร้องผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ภูเก็ตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 จนถึงปัจจุบัน กลุ่มชาวบ้านในชุมชนเมืองเก่าย่านถนนกลาง จำนวน 36 รายที่รวมตัวกันทำผลิตภัณฑ์ย้อนยุคเพื่อจำหน่าย แก่นักท่องเที่ยว รวมถึงการให้ความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของภูเก็ต ในสมัยอดีตแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจเป็นต้น

● สภาพปัญหาด้านสถาปัตยกรรมและสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์

1. โบราณสถานและแหล่งสำคัญ ทางประวัติศาสตร์ ของท้องถิ่นบางแห่งถูกทอดทิ้งให้ทรุดโทรมขาดการดูแลเนื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบขาดงบประมาณและบุคลากรในการดูแลและฟื้นฟู เช่นกรณีของบ้านพระยาวิชิตสงคราม นอกจากนี้สถานที่สำคัญบางแห่งเช่นเมืองเก่ากลางบางโรงและบ้านดอนก็ถูกบุกรุกจากชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงจนแทบจะไม่มีสภาพเดิมเหลืออยู่ ทำให้ไม่สามารถเข้าไปขุดหาสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ ซึ่งคาดว่าในอนาคตโบราณสถานเหล่านี้จะ ไม่ได้รับความสนใจรับรู้จากคนรุ่นหลังและอาจสูญหายไปจากหน้าประวัติศาสตร์ของเมืองภูเก็ตได้

2. ปัจจุบันย่านเมืองเก่าภูเก็ตบริเวณถนนกลางและพื้นที่โดยรอบ ไม่ได้เป็นย่านการธุรกิจการค้าอีกต่อไป เจ้าของเดิมจึงไม่ได้อาศัยอยู่ อาคารส่วนใหญ่จึงปล่อยให้เช่าเพื่อให้บุคคลภายนอกเข้ามาทำธุรกิจ เช่นร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และเกสต์เฮาส์เป็นต้น ซึ่งผู้เช่าบางรายไม่ได้สนใจที่จะทะนุบำรุงอาคารเก่าเท่าที่ ควรเนื่องจากเป็นแค่ผู้ครอบครองใช้ประโยชน์ประกอบกับ การดูแลซ่อมแซมต้องใช้ทุนทรัพย์สูง เนื่องจาก เป็นอาคารเก่า ต้องใช้เทคนิคพิเศษในการซ่อมแซมเพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อโครงสร้างอาคารในหมู่เดียวกัน และวัสดุก่อสร้างหลายอย่างไม่มีการผลิตแล้วในประเทศต้องนำเข้าจากปีนัง หรือสั่งทำพิเศษเป็นต้น และจากสภาพสังคมของคนในชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ความผูกพันของคนในชุมชนมีน้อย ลงกว่าเดิม เจ้าของและผู้เช่าอาคารหลายหลังได้มีการปิดทางเดินหิ้งอคาซีเพื่อขยายพื้นที่ใช้สอยของอาคาร ของตนออกมา ทำให้เอกลักษณ์และความสวยงามในแบบ ริมตลิ่งของสถาปัตยกรรม เก่าลดลงไป (สัมภาษณ์ อาจารย์ สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์) นอกจากนี้จากสภาพความเข้หายวนของราคาส่งหาริมทรัพย์ใน จังหวัดภูเก็ต ที่ค่อนข้างสูง ทำให้เจ้าของซึ่งเป็นทายาทรุ่นใหม่ได้ขายอาคาร หรือบ้านเก่าออกไป ซึ่งบางกรณีเจ้าของใหม่ไม่ได้สนใจเห็นคุณค่าสถาปัตยกรรมเดิม ก็มีการทุบทำลายเพื่อ สร้างอาคารใหม่ทดแทน

ดังเช่นกรณีการทุบทำลายแนวกำแพงฮอลล์แลนด์อายุมากกว่าร้อยปีด้านหน้าบ้านชินประชาเพื่อสร้างอาคารพาณิชย์เป็นต้น

3. การดำเนินการในกา รฟื้นฟูหรืออนุรักษ์ สถาปัตยกรรมเมืองเก่า ภูเก็ตที่ผ่านมาเป็นไป ค่อนข้างล่าช้าโดยใช้เวลามากกว่า 15 ปี ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัด ด้านกฎหมายงบประมาณ และ ขาดบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการด้านนี้ รวมถึง อาศัยความร่วมมือร่วมใจของ ชุมชน และเจ้าของกรรมสิทธิ์อาคาร นอกจากนี้นโยบายการส่งเสริมให้เขตภูเก็ตเมืองเก่า เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็ไม่ได้ระบุไว้ชัดเจนว่าจะมีการจัดการอย่างไร เพื่อสร้างความสมดุลและเป็น ประโยชน์แก่ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ที่อยู่อาศัยและผู้ที่ทำการค้า ซึ่งปัจจุบันเริ่มเห็นข้อขัดแย้ง เกิดขึ้นเช่นกรณี อาคารเก๋ย่านถนนรมณีย์ ซึ่ง ให้ต่างชาติเช่าเปิดร้านอาหารมีการเปิดเพลงและ เปิด ร้านดนตรีดิสโก้ ซึ่งไปกระทบต่อความสงบสุขของประชาชนที่พักอาศัยในย่านนั้น จนบางรายไม่อยากจะ อาศัยอยู่ต่อไปและเริ่มตั้งคำถามเกี่ยวกับนโยบายของเทศบาลนครภูเก็ตในเรื่องนี้ เป็นต้น (สัมภาษณ์ ผู้ที่อยู่อาศัยในซอยรมณีย์ : 2552)

4. ข้อมูลเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม และแหล่งประวัติศาสตร์ของภูเก็ตที่มีอยู่ยังไม่เป็นปัจจุบัน และสมบูรณ์เพียงพอ โดยปัจจุบันมีเพียงรายงานการศึกษาวิจัยที่ทางกลุ่มสนใจประวัติศาสตร์เมือง ภูเก็ตและกรมศิลปากรได้ดำเนินการไว้ ในปี พ.ศ. 2537 เพื่อเป็นแนวทางการจัดทำแผนแม่บท และ เอกสารเกี่ยวกับแหล่งศิลปกรรมและแหล่งประวัติศาสตร์ ที่หอวัฒนธรรมภูเก็ตได้ดำเนินการรวบรวม ไว้เมื่อปี พ.ศ. 2539 ที่พอใช้อ้างอิง ศึกษาได้ แต่หลังจากนั้นไม่ได้มีการสำรวจและศึกษา ทบทวน เพื่อหาข้อมูลการเปลี่ยนแปลงด้านสถาปัตยกรรมและแหล่งประวัติศาสตร์ภูเก็ต อย่างเป็นทางการอีก นอกจากนี้ในยังไม่พบการศึกษาประเมินผลการดำเนินงาน โครงการอนุรักษ์ เมืองประวัติศาสตร์ภูเก็ต อย่างเป็นทางการเพื่อรับรู้ความก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรมของการดำเนินงานว่าบรรลุผลตามเป้าหมาย ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด(สัมภาษณ์ อาจารย์ สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์: 2552)

5. เยาวชนและคนรุ่นใหม่ขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่ค่อยสนใจ เกี่ยวกับสถาปัตยกรรม และแหล่งประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น สาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของ ท้องถิ่นทำให้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนไป การเพิ่มของจำนวนป ระชากรที่มาจากภายนอกที่ไม่ได้มีความ ผูกพันกับประวัติศาสตร์ของภูเก็ตมากนัก และการขาดการสืบสานความรู้และจิตสำนึกของคนรุ่นใหม่ อย่างเป็นทางการโดยเฉพาะระบบ การศึกษาที่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญด้านนี้เท่าที่ควร โดยปัจจุบันมี เพียงบางโรงเรียน ในภูเก็ต ที่บรรจุเรื่องนี้เป็นหลัก กสูตรการเรียนท้องถิ่นโดยเฉพาะ ขณะสถานศึกษา อื่นๆส่วนใหญ่แค่สอดแทรกเป็นเนื้อหาในการเรียนบางส่วนเท่านั้น(สัมภาษณ์ อ.ฤดี ภูมิถาวร :2552)

ตารางที่ 3.1 แสดงโครงการพัฒนาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสภาพปัตยกรรมและแหล่งประวัติศาสตร์ภูเก็ต

โครงการ	หน่วยงาน	พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย	ปี ดำเนินงาน	งบประมาณ
โครงการที่ดำเนินงานโดยภาครัฐ				
1) โครงการอบรมมัคคุเทศก์ วัฒนธรรมท้องถิ่น	โครงการต้นกล้าอาชีพ โรงเรียนสตรีภูเก็ต และ โรงเรียนภูเก็ตวิทยาลัย	เยาวชน ผู้ว่างงาน นักเรียนระดับมัธยมศึกษา	2552 กำลัง ดำเนินงาน	-
2) โครงการส่งเสริมการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น				
โครงการที่ดำเนินงานโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น				
1. โครงการส่งเสริมการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เมืองภูเก็ต	เทศบาลนครภูเก็ต	เมืองเก่าภูเก็ต	พ.ศ. 2552	60,250,000
2. โครงการสร้างศูนย์เฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา	เทศบาลนครภูเก็ต	โรงเรียนสตรีภูเก็ต	พ.ศ. 2552	2,000,000
3. โครงการปรับปรุงราชพาทานุสถาน	เทศบาลป่าตอง	ย่านป่าตอง	พ.ศ. 2552	1,000,000
4. โครงการรักษาปฏิมากรรมสีนามี	เทศบาลป่าตอง	ย่านป่าตอง	พ.ศ. 2552	30,000
6) โครงการย้อนอดีตเมืองภูเก็ต	เทศบาลนครภูเก็ต	ย่านเมืองเก่าถนนกลาง	พ.ศ. 2552	-
7) โครงการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมย่านเมืองเก่า (ฝังสายไฟฟ้าใต้ดิน)	เทศบาลนครภูเก็ต/การไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค	ย่านเมืองเก่าถนนกลาง	พ.ศ. 2552	-
โครงการที่ดำเนินการโดยหน่วยงานเอกชน				
5) โครงการชุมชนสัมพันธ์เพื่ออนุรักษ์เมืองเก่า	ชมรมแม่บ้านถนนกลาง	ถนนกลาง	พ.ศ. 2552	ระดมทุนเอง
4. โครงการเผยแพร่ “ภูเก็ตภูมิ” ข้อมูลภูเก็ต ทุก 3 เดือน	มูลนิธิเมืองเก่าภูเก็ต	ภูเก็ต	พ.ศ. 2552	-
5. โครงการปรับปรุงบ้านในถนนกลาง	มูลนิธิเมืองเก่าภูเก็ต/หน่วยงาน ส่วนท้องถิ่น	ภูเก็ต	พ.ศ. 2552	-

โครงการ	หน่วยงาน	พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย	ปี ดำเนินงาน	งบประมาณ
6. โครงการชุมชนเมืองเก่ากลาง	กลุ่มผู้นำชุมชนถนนกลาง	ถนนกลาง	พ.ศ. 2552	ระดมจาก สมาชิก

- **ความต้องการในการพัฒนา**

จากการวิเคราะห์การตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาด้านสถาปัตยกรรมและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของหน่วยงานต่างทั้งภาครัฐและเอกชนในภูเก็ตพบว่า

1. การดำเนินการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาส่วนใหญ่ยังขาดแผนงานและยุทธศาสตร์ระยะยาวที่ชัดเจนโดยโครงการที่ดำเนินการส่วนใหญ่เป็นการทำแบบแยกส่วนเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ระยะสั้นและไม่ยั่งยืน
2. การดำเนินงานเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นไปได้ค่อนข้างยากเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ ต้องการความร่วมมือจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและต้องการการมีส่วนร่วมและเสียสละจากเจ้าของหรือผู้ประกอบการสมัยปัจจุบันซึ่งจากการสัมภาษณ์ชุมชนและกลุ่มคนที่มีความสนใจที่จะฟื้นฟูและอนุรักษ์สถาปัตยกรรม และแหล่งประวัติศาสตร์ ของภูเก็ตพบว่ามีความต้องการให้พัฒนาและแก้ปัญหาดังนี้
3. การส่งเสริมการเรียนรู้แก่เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของภูเก็ตอย่างจริงจังและเป็นระบบมากขึ้นเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ความภูมิใจในท้องถิ่นของตนและเกิดความตระหนักในการที่จะอนุรักษ์และดูแล
4. การส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการใช้สถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นจุดขายของเมืองภูเก็ต ดังเช่นบางประเทศประสบความสำเร็จเช่น เมืองป็นังประเทศมาเลเซีย และเมืองฮอยอันประเทศเวียดนาม เป็นต้น
5. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อทบทวนข้อมูลด้านสถาปัตยกรรม และแหล่งประวัติศาสตร์ของภูเก็ต เพื่อให้ทราบข้อมูลการเปลี่ยนแปลง และสถานะ ในปัจจุบัน และประเมินผลการดำเนินงานอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเก่าในระยะเวลาที่ผ่านมา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ทบทวนยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินงาน
6. ต้องการเห็นความชัดเจนในทิศทางและแนวการจัดการด้านการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าภูเก็ตว่าควรเป็นรูปแบบใดเพื่อลดข้อขัดแย้งอันอาจจะมีขึ้นในอนาคต และในการดำเนินงานโครงการใดๆของภาครัฐในด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูสถาปัตยกรรมเก่าควรมีการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกี่ยวข้องให้มากกว่าที่เป็นมา